

retrográd⁶ élet, hogy a megboldogult sertés földi maradványai átérez-
nék.

A miniszter keveset eszik és elegánsan. A kés és villa bizonyos
előkelőséggel horzsolja egymást.

Az első falatnál leönti egy kis borral... még egy falat, és még
egy... megint egy korty rá... Őexcellenciájának⁷ jó étvágya van.

Szalatt benn a tanácsteremben sebesebben megy minden. A szó-
nokok megrövidítik beszédeiket. Minek is beszéljenek? Hiszen ered-
ménye úgy sincs — és még csak nem is bosszankodik meg érte senki, ha
elmondják, hogy az adózó nép mint nyomorog. Mert a pénzügyminis-
ter úgy sincs ott. A pénzügyminiszter reggelizik. A büfé ajtaja ki van
nyitva. Kilátni meg belátni.

Künn két erdélyi képviselő sétál nagy szomorúan. Borzasztó ál-
lapotok... a szegény székelyek éheznek.

— Pszt! Ne olyan hangosan! Bent a pénzügyminiszter reg-
gelizik.

Mikszáth — összegyűjtött karcolatainak előszavában — ezt írja
első parlamenti benyomásairól: „Milyen csodálatosnak, fényesnek és
méltóságteljesnek látszott minden. Szívem megdobbant. Ez hát a nem-
zet törvényhozása? Ez a szent csarnok?... Istenem, Istenem, mit érez-
het a szívében egy ilyen ember, aki az ország oszlopa gyanánt ül itt!
(Az egyik oszlop éppen aludt).”

Ez a csattanó világosan mutatja a humorista Mikszáth állásfoga-
lását és művészetét: felemeli az olvasót a törvényhozó hivatás magasla-
tára, hogy erről a magas pontról tegye nevetségessé azokat, akik méltat-
lanok a reformkori és a 48-as elődökhöz.

(Lengyel Dénes nyomán.)

1. Ez a *karcolat* a képviselőházat mutatja be. Csakhogy az Ország-
ház ünnepélyes tárgyalóterme helyett a büfébe vezeti az olvasót.
Miért és hogyan válnak igazán kisszerűvé az olvasó előtt az ál-
lamügyek hordozói?

⁶ visszafelé haladó

⁷ Régen a magas állású tisztviselők megszólítása volt.

kat. Ezekre tárgyalást tűznek ki. Letárgyalás után megbízatik valame-
lyik vállalkozó, hogy haladéktalanul csinálja meg a korlátot.

A vállalkozó magával viszi a helyszínre egy hasáb fát, kifaragja és
beilleszti az elkorhadtt korlát helyett.

És most már önök, nyájas olvasók, azt hiszik, hogy a korlátfa
meg van csinálva, s nincsen többé vele semmi gond.

Ohó, uraim, nem úgy van. A községi bíró ökögyelme jelenti a
szolgabírónak, hogy a korlátfa elkészült. A szolgabíró jelenti az alis-
pánnak. Az alispán átteszi, az államépítészeti hivatal kiküldi a kollau-
dálásra² egy emberét, aki megvizsgálja és betérjessze, ha a beillesztett
fadarab megfelel-e a föltételeknek? Vegyük a legjobb esetet, hogy
megfelel.

Az államépítészeti hivatal tudomásul veszi megbízottjának jelen-
tését, hogy minden rendben van, s bekéri a vállalkozótól a költség számlát.

Megállapítja a fizetendő összeget, és felterjeszti a minisztériumhoz
jóváhagyás végett.

A minisztérium átteszi a számvevőséghez. A számvevőség jóvá-
hagyja (mert már annak a leírásába csakugyan nem mernék belefogni,
ha jóvá nem hagyja), és visszaterjeszti a minisztériumhoz.

A minisztérium leküldi a vármegyéhez, s egyúttal értesíti az adó-
hivatalt.

A vármegye az egész aktacsomót betérjeszti az államépítészeti hivatal-
hoz.

Az államépítészeti hivatal approbálja³ a számlát, és most már
folyóvá tétetik az összeg.

A vállalkozó az adóhivatalba megy, ahol az ellenőr és a pénztár-
nok aláírják a megbélyegzett nyugtáját és kifizetik.

— ... De most már csakugyan véget ért a szerencsétlen korlátfa
curriculumja, fogják önök mondani.

— Ohó, uraim — most jönnek a mellékkiágazásai.

Az államépítészeti hivatal két megbízott embere, az egyik, aki
konstatálni járt a hídon mutatkozó hiányt, s a másik, aki kollaudálni
járt az elkészült munkálatot, betérjeszti az útinaplóját, felszámítván

2. Az író ellentétes ábrázolással fejezi ki mondaniva-
lóját.

a) Vesd össze a kegyelmes úr *szertartásosan pompás reggelijét* a
látszólag csak úgy odavetett befejezés *lehangoló párbeszédé-
vel!*

b) Mi a *gúny* forrása a szertartásos reggeli és a tanácsteremben
történetek párhuzamában?

Mutass rá a karcolatnak arra a *felismerésére*, hogy a „lát-
szat” megdöbbentően más, mint a „valóság”! (Vesd össze
a fenti előszóval!)

A korlátfa

Tegyük fel, hogy valamely országúton elromlik egy hídon a korlátfa.
Mert ha nem tesszük is fel, elromlik.

A községi bíró észreveszi, s így szól magában (azaz, hogy tegyük
fel, mintha így szólna):

— Itt könnyen bedűlhet valami részeg fuvaros lovastól, kocsi-
tól, ezt nem veszem a lelkemre.

S jelentést tesz az elkorhadtt korlátfáról az útbiztosnak. Az út-
biztos fölterjeszti a dolgot a járási szolgabírónak. A szolgabíró felír az
alispánnak. Az alispán átteszi az ügyet az államépítészeti hivatalhoz.
Az államépítészeti hivatal kiküldi egy emberét, aki konstatálja¹, ha
csakugyan el van-e romolva a korlát. Az államépítészeti hivatal embere
bejelenti, hogy igenis, a korlát el van törve.

Az államépítészeti hivatal tehát hozzáfog, megcsinálja a költség-
vetést, s fölterjeszti a minisztériumhoz. A minisztérium (hol keresztül-
megy az ügydarab az iktatón, a titkár és fogalmazó kezén) kiadja a
számvevőségnek. A számvevőség jóváhagyja a költségvetést, s újra
visszaterjeszti a minisztériumhoz. A minisztérium leküldi a vármegyé-
hez. A vármegye kitérzi az árlejtést. A vállalkozók beadják az ajánlato-

¹ megállapítja

fuvarbérét és napidiját. Az államépítészeti hivatal felterjeszti a minis-
tériumhoz. A minisztérium átteszi a számvevőséghez. Vegyük a rövidebb
eljárást és mondjuk, hogy a számvevőség helyben hagyta és visszater-
jeszti a minisztériumhoz. A minisztérium leküldi a megyéhez, és értesíti
az adóhivatalt. A vármegye értesíti az államépítészeti hivatalt, az a
költség számlát ellenjegyzí, a két megbízott ember elmegy az adóhiva-
talba, ahol a napidijakat kifizetik.

És most valahára lekerül a napirendről a közigazgatási fórumok
tömkelegében vándorló korlátfa.

Csakhogy mit ér? mert, noha a legrövidebb eljárást vettük, annyi
idő telt bele, hogy azóta ismét elkorhadtt, s ezt ismét jelenti a bíró a szol-
gabírónak, a szolgabíró az alispánnak, az alispán az államépítészeti
hivatalnak és így tovább-tovább... örökkön örökké. Ámen.

1. Ez a kis karcolat egyetlen helyzetkép.

A személytelen hatalmat, a megyei *közigazgatás bürokratizmusát*
veszi célba. Fogalmazd meg a bürokratizmus legfőbb jellemzőjét
és legnagyobb veszedelmét!

2. Milyen *szervezeti ritmust* figyelhetsz meg, ha egymás
mellé (p á r h u z a m b a) állítod az ügyiratok útját?

3. Keresd ki az értelmező szótárból a „k a r c o l” ige jelentését!
Vonatkoztasd az elemzett művekre!

Milyen rejtett figyelmeztetéseket és tanulságokat „karcol” Mik-
száth az olvasó emlékeztetébe?

A karcolat vagy rajz Mikszáth korában a napi sajtó népszerű mű-
faja (mint pl. ma a riport).

Az újságírás természetéből következően a művészi képzeteknek
kisebb szerepe van benne, mint általában a szépirodalom alkotás-
aiban.

Többsnyire valóságosan megtörtént eseményekből ragad ki egy-
egy epizódot.

Ironikus szemléletű, kritizáló célzatú, rövid, szellemes és tanul-
ságos szépprózai műfaj.

² helyszíni szemlére
³ jóváhagyja